

[Uz Sākumlapu](#) > ... > [Jūsu Tiesības](#) > [Nepilngadīgo Tiesības Tiesas Procesā](#) > [Austrija](#)

Saturu nodrošina

Austrija

Nepilngadīgo tiesības tiesas procesā

Austrija

Austrijas Civilprocesa kodeksā ir noteikti vispārīgi principi nepilngadīgo, t. i., personu, kas jaunākas par 18 gadiem, nopratināšanai civilprocesā. Šos principus izmanto, lai apmierinātu īpašo vajadzību aizsargāt nepilngadīgos stresu izraisošās iztaujāšanas situācijās. Nepilngadīgā nopratināšanu var pavisam vai daļēji atcelt pēc pieprasījuma vai *ex officio*, ja pratināšana apdraudētu nepilngadīgā labbūtību, ņemot vērā nepilngadīgā garīgo briedumu, pratināšanas priekšmetu un nepilngadīgā ciešās attiecības ar procesa pusēm, un nav cita veida, kā viņu aizsargāt. Ja nopratināšana apdraudētu nepilngadīgā labbūtību tikai tad, ja tā notiktu pušu vai to pārstāvju klātbūtnē, var rīkot atsevišķu nopratināšanu, t. i., nopratināšanu citā vietā, ko vajadzības gadījumā veic pienācīgi kvalificēti eksperti. Ja tas ir nepilngadīgā interesēs, nepilngadīgo nopratināšanā var pavadīt persona, kurai viņš uzticas. Ja civilprasības priekšmetam ir materiāla saikne ar kriminālprocesu un ja civilprocesā tiek nopratināts kriminālprocesā cietušais, kas ir nepilngadīgais, kurš ir jaunāks par 14 gadiem, sarunas veikšanai ir jāieceļ pienācīgi kvalificēts eksperts. Ja nepieciešams, iztaujāšanu atklātas mutiskas nopratināšanas laikā var veikt, nepiedaloties sabiedrībai.

Nepilngadīgo kriminālprocess Austrijā

Nepilngadīgā izdarīts noziegums ir nodarījums, ko veikusi persona vecumā no 14 līdz 18 gadiem (Nepilngadīgo tiesas likuma [*Jugendgerichtsgesetz, JGG*] 1. panta 1., 2. un 3. punkts).

Uz noziedzīgiem nodarījumiem, ko izdarījis nepilngadīgais, kurš nav sasniedzis 14 gadu vecumu, neattiecas kriminālvajāšana. Reaģējot uz šādiem nodarījumiem, aizgādības tiesa / bāriņtiesa var veikt tikai pasākumus, kuru mērķis ir aizsargāt un veicināt nepilngadīgā personīgo attīstību (*JGG* 4. panta 1. punkts).

Turklāt nepilngadīgais (t. i., persona vecumā no 14 līdz 18 gadiem), kas izdara noziedzīgu nodarījumu, nav sodāms, ja:

- 1) viņš īpašu iemeslu dēļ nav pietiekami nobriedis, lai atzītu nodarījuma prettiesiskumu vai attiecīgi rīkotos, vai
- 2) viņš izdara noziedzīgu nodarījumu, būdams jaunāks par 16 gadiem, nodarījums nav smags un nav īpašu iemeslu, kuru dēļ būtu jāpiemēro juvenālā justīcija, lai viņu atturētu no noziedzīgu nodarījumu veikšanas.

Juvenālās justīcijas pamatprincips, kas galvenokārt nostiprināts *JGG*, ir nepieļaut, ka noziedznieks izdara turpmākus noziedzīgus nodarījumus, tādējādi palīdzot viņam kļūt par atbildīgu, likumpaklausīgu pilsoni (5. panta 1. punkts). Dažus *JGG* procesuālos noteikumus un atsevišķus ierobežojumus attiecībā uz sodu bardzību piemēro arī personām vecumā no 18 līdz 21 gadam, kuras uzskata par "gados jauniem pieaugušajiem" (*JGG* 1. panta 5. punkts un 19. pants).

Parasti tiesvedībā pret nepilngadīgiem noziedzniekiem un vairumā gadījumu pret gados jauniem pieaugušajiem maksimālais cietumsods un maksimālā naudas soda dienas likme tiek samazināti uz pusi. Minimālā soda nav. Naudas sodus, kas aprēķināti, pamatojoties uz vērtību, ieguvumu vai kaitējumu, tai skaitā vērtības kompensāciju un konfiskāciju, var piemērot tikai tiktāl, ciktāl tie neapdraud atbildētāja turpmāko attīstību (*JGG* 5. panta 4., 5. un 6. punkts).

Nepilngadīgiem un gados jauniem pieaugušiem noziedzniekiem nevar piespriest mūža ieslodzījumu. Par noziedzīgu nodarījumu, kas sodāms ar mūža ieslodzījumu, un nodarījumu, kurš sodāms ar ieslodzījumu uz laiku no 10 līdz 20 gadiem, soda ar ieslodzījumu uz laiku no viena līdz 15 gadiem, ja nodarījumu izdarījis vismaz 16

gadus vecs nepilngadīgais, un ar ieslodzījumu uz laiku no viena līdz 10 gadiem (*JGG* 5. panta 2. punkts). Par noziedzīgu nodarījumu, kas sodāms ar ieslodzījumu uz laiku no 10 līdz 20 gadiem, paredzētais sods ir ieslodzījums uz laiku no sešiem mēnešiem līdz 10 gadiem (*JGG* 5. panta 3. punkts).

Austrijas nepilngadīgo kriminālprocess, ko varētu raksturot kā “procesuālu dekriminālizāciju”, paredz iespēju atturēties no kriminālvajāšanas vai to atcelt. Prokuratūrai ir jāatturas no nepilngadīgā noziedznieka kriminālvajāšanas, ja noziedzīgais nodarījums ir sodāms tikai ar naudas sodu vai brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem un ja nešķiet, ka būtu jāveic papildu pasākumi, lai gados jauno noziedznieku atturētu no turpmāku nodarījumu izdarīšanas. Tomēr iespējamajam noziedzīgā nodarījuma izdarītājam vienmēr ir jāpiemēro kriminālvajāšana, ja darbība ir izraisījusi cilvēka nāvi (*JGG* 6. panta 1. punkts). Ar tādiem pašiem nosacījumiem tiesai pēc prejudiciālās tiesvedības sākšanas vai apsūdzības celšanas, izdodot rīkojumu, jāpārtrauc tiesvedība par noziedzīgu nodarījumu līdz pamata tiesvedības beigām (*JGG* 6. panta 3. punkts).

Ja šķiet, ka iespējamais noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir oficiāli jāinformē par noteiktu darbību, piemēram, paziņotās darbības, prettiesiskumu un to iespējamajām sekām, pēc prokuratūras pieprasījuma tas jādara aizgādības tiesai (*JGG* 6. panta 2. punkts).

Turklāt, ja ir spēkā vispārējais nosacījums, ka noziedznieka izdarītais nodarījums nav uzskatāms par smagu, noziedzīga nodarījuma rezultātā nav iestājusies personas nāve un sods nešķiet vajadzīgs, lai atturētu apsūdzēto no turpmāku noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, prokuratūrai ir pienākums piedāvāt apsūdzētajai personai pasākumus tās novirzīšanai no tiesu sistēmas.

Ir šādu četru veidu novirzīšanas pasākumi: naudas soda samaksa (Kriminālprocesa kodeksa [*StrafprozessordnungStPO*] 200. pants), sabiedriskais darbs (*StPO* 201. un 202. pants), probācijas laiks ar probācijas amatpersonas atbalstu un ar konkrētiem nosacījumiem (*StPO* 203. pants) un mediācija starp cietušo un noziedznieku (*StPO* 204. pants). Ar tādiem pašiem nosacījumiem tiesa var arī izbeigt kriminālprocesu un izdot rīkojumu par novirzīšanas pasākumiem.

Vēl viens iespējamais reaģēšanas veids ir vainas atzīšana bez soda (*JGG* 12. pants) vai ar sodu (*JGG* 13. pants). Norādījumi, probācijas pakalpojumi un tiesas rīkojumi var būt nosacījumu daļa.

Saskaņā ar *JGG* 12. pantu tiesai būtu jāatturas no notiesāšanas, ja nepilngadīgam noziedzniekam paredzēts piespriest tikai nelielu sodu un var pieņemt, ka notiesāšana pati par sevi ir pietiekama, lai noziedznieku atturētu no turpmāku noziedzīgu nodarījumu veikšanas.

Saskaņā ar *JGG* 13. pantu par noziedzīgu nodarījumu, ko nepilngadīgais izdarījis probācijas laikā, kas ilgst vienu līdz trīs gadus, sodu nevar piemērot, ja var pieņemt, ka notiesāšana un soda draudi paši par sevi vai kopā ar citiem pasākumiem noziedzīgā nodarījuma izdarītāju var atturēt no turpmāku nodarījumu veikšanas.

Sarakstu ar veidiem, kādos tiesa var reaģēt uz nepilngadīgo izdarītajiem likumpārkāpumiem, papildina nosacītas vai beznosacījumu notiesāšanas iespēja.

Ja šķiet, ka iespējamais noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir oficiāli jāinformē par noteiktu darbību, piemēram, paziņotās darbības, prettiesiskumu un to iespējamajām sekām, pēc prokuratūras pieprasījuma tas jādara aizgādības tiesai (*JGG* 6. panta 2. punkts).

Lai izvairītos no negatīvajām sekām, ko rada jo īpaši īstermiņa apcietinājums, pirmstiesas apcietinājums būtu jāpiemēro tikai tad, ja tas ir nepieciešams un nav iespējams reaģēt citādi. Pirmstiesas apcietinājumu nevar piemērot maznozīmīgu nodarījumu gadījumā.

Prokuroriem un tiesnešiem ir pienākums regulāri novērtēt, vai ir vajadzīgs pirmstiesas apcietinājums. Tādēļ un nolūkā izpētīt citas procesuālās iespējas ir jāorganizē konferences, kurās iesaista gados jaunu noziedznieku sociālo tīklu (sociālā tīkla konference), lai izvairītos no pirmstiesas apcietinājuma piemērošanas.

Turklāt gandrīz visos gadījumos ir jāveic individuāls novērtējums (“jaunieša dzīvesstāsta izpēte”), kurā jo īpaši ņem vērā nepilngadīgā noziedznieka personību, brieduma pakāpi, ekonomisko, sociālo un ģimenes stāvokli, arī dzīves apstākļus, un īpašo neaizsargātību.

Visbeidzot, bet ne mazāk svarīgi ir tas, ka Austrijas nepilngadīgo krimināltiesības nodrošina, ka tiesnešiem un prokuroriem, kas darbojas kriminālprocesos pret jauniešiem, ir īpašas kompetences šajā jomā un ir pieejama

īpaša apmācība.

Nobeigumā jānorāda, ka Austrijas Nepilngadīgo tiesas likuma "instrumenti" ļauj prokuroriem un tiesnešiem kriminālprocesā pret nepilngadīgiem noziedzniekiem pieņemt pēc iespējas labākus lēmumus un nodrošina atjaunojošās justīcijas pasākumus augstākajā līmenī.

Transponējot valsts tiesību aktos Direktīvu par nepilngadīgo kriminālprocesu (2016. gada 11. maija Direktīva (ES) 2016/800 par procesuālajām garantijām bērniem, kuri ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā, OV L 132, 11.5.2016., 1. lpp.), ir arī nodrošināts, ka nepilngadīgos pirmajā policijas nopratināšanā aktīvi pārstāv advokāts (tas jebkurā gadījumā bez izņēmuma bija paredzēts visos kriminālprocesos par noziedzīgu nodarījumu). Turklāt policijas un citu tiesībsargāšanas iestāžu veiktā nopratināšana ir jāreģistrē audiovizuāli, ja tas ir samērīgi (jo īpaši ja nav juridiskā konsultanta) un ja nepilngadīgo aizdomās turēto personu tiesības uz informāciju ir paplašinātas saskaņā ar Direktīvas par nepilngadīgo kriminālprocesu noteikumiem. Pārējie direktīvas noteikumi paredz tiesības, kas jau ir iekļautas JGG.

- Cietušo bērnu tiesības kriminālprocesā

Austrijas kriminālprocesā papildus cietušo vispārējām tiesībām (*StPO* 66. pants un turpmākie panti) pastāv plašs īpašu tiesību un pasākumu klāsts cietušo bērnu aizsardzībai, piemēram:

- cietušo bērnu aizgādņa iecelšana gadījumos, kas minēti *StPO* 66.a panta 3. punktā;
- informācija par ieslodzītā bēgšanu un atkārtotu sagūstīšanu un pirmo neuzraudzīto atbrīvošanu no iestādes vai tūlītēju vai faktisku atbrīvošanu, arī norādījumi, kas viņam sniegti, lai aizsargātu cietušo (Austrijas ieslodzījuma vietu likuma [*Strafvollzugsgesetz*] 106. panta 4. punkts un 149. panta 5. punkts);
- psihosociālā un tiesiskā palīdzība kriminālprocesā saskaņā ar *StPO* 66.b pantu (sk. turpmāk);
- iespēja veikt atsevišķu un efektīvu uz sacīkstes principu balstītu nopratināšanu izmeklēšanā un pamatlietā, lai izvairītos no tieša kontakta starp lieciniekiem un apsūdzētajiem (*StPO* 165. un 250. pants);
- ja ir notikusi uz sacīkstes principu balstīta nopratināšana, liecinieks tiek atbrīvots no pienākuma sniegt papildu pierādījumus, un galvenajā nopratināšanā var nolasīt uz sacīkstes principu balstītās nopratināšanas protokolu (*StPO* 252. panta 1. punkta 2.a apakšpunkts);
- liecinieka identitātes aizsardzība (*StPO* 10. panta 3. punkts, 161. panta 1. punkts un 162. pants);
- cietušā privātuma aizsardzība (*StPO* 228. panta 4. punkts; Mediju likuma [*Mediengesetz*] 7.a panta 1. punkta 1. apakšpunkts);
- iespēja tikt nopratinātam kā lieciniekam mājās vai citur (piemēram, slimības, ievainojamības, pamatotu apstākļu gadījumā — *StPO* 160. panta 1. punkts un 247.a pants);
- cietušie, kas jaunāki par 18 gadiem, vienmēr tiek uzskatīti par īpaši neaizsargātiem, un kriminālprocesā papildus cietušo vispārējām tiesībām viņiem ir šādas īpašas tiesības, kas uzskaitītas *StPO* 66.a panta 2. punktā:
  - tiesības uz tā paša dzimuma personas veiktu nopratināšanu (66.a panta 2. punkta 1. apakšpunkts);
  - cietušā iztaujāšanas, pirmstiesas un tiesas laikā saņemt mutiskās tulkošanas pakalpojumus (66. panta 3. punkts), ko, ja iespējams, nodrošina tā paša dzimuma persona (1.a apakšpunkts);
  - atteikties atbildēt uz jautājumiem par noziedzīgā nodarījuma detaļām, ja viņi uzskata, ka šo detaļu izklāstīšana ir nesamērīga, vai atteikties atbildēt uz ļoti personiskas dabas jautājumiem (2. apakšpunkts);
  - pieprasīt izmeklēšanas un tiesas laikā tikt nopratinātam sensitīvā veidā (*StPO* 165. pants un 250. panta 3. punkts) un jebkurā gadījumā *StPO* 165. panta 3. punktā aprakstītajā veidā, vajadzības gadījumā to darot ekspertam (3. apakšpunkts), jo īpaši ja ar noziedzīgo nodarījumu, par ko apsūdzētajam izvirzīta apsūdzība, varētu būt pārkāpta nepilngadīgā cietušā dzimumneaizskaramība;
  - pieprasīt, lai tiesas procesā nepiedalītos sabiedrība (*StPO* 229. panta 1. punkts) (4. apakšpunkts);
  - nekavējoties tikt informētam *ex officio* (*StPO* 172. panta 4. punkta, 177. panta 5. punkta un 181.a panta nozīmē) (5. apakšpunkts) un
  - pieprasīt, lai iztaujāšanas laikā viņus pavadītu persona, kurai viņi uzticas (*StPO* 160. panta 2. punkts) (6. apakšpunkts).
- Atbilstīgi *StPO* 70. panta 1. punktam īpaši neaizsargātus cietušos informē par viņu tiesībām saskaņā ar *StPO* 66.a pantu vēlākais pirms viņu pirmās iztaujāšanas.
- Informāciju par likumīgajām tiesībām, kas pienākas cietušajiem, sniedz arī viņiem saprotamā valodā un veidā, ņemot vērā viņu īpašās personīgās vajadzības.
- Saskaņā ar *StPO* 160. panta 3. punktu cietušos, kas vēl nav sasnieguši 14 gadu vecumu, drīkst nopratināt

tikai uzticamas personas klātbūtnē. Tas var būt vai nu likumīgs pārstāvis, vai tiesas palīgs, vai cita uzticama persona. Arī visiem pārējiem cietušajiem, jo īpaši cietušajiem, kuri sasnieguši 14 gadu vecumu, bet vēl nav sasnieguši 18 gadu vecumu, ir tiesības tikt noprotinātiem viņu izvēlētas uzticamas personas klātbūtnē. Šīs tiesības ir jānorāda pavēstē uz liecinieku noprotināšanu.

- Kopš 1997. gada visās tiesās, kurās izskata krimināllietas, ir ierīkotas bērniem pielāgotas noprotināšanas telpas.

Viens no svarīgajiem cietušo aizsardzības instrumentiem ir psihosociālā un tiesiskā palīdzība kriminālprocesā. To bez maksas piešķir konkrētu kategoriju personām pēc viņu pieprasījuma.

Psihosociālā un tiesiskā palīdzība ir pieejama šādām personām:

- personas, kuras apzinātas noziedzīgas darbības rezultātā var būt bijušas pakļautas vardarbībai vai bīstamam apdraudējumam, kuru dzimumneaizskaramība un pašnoteikšanās var būt pārkāpta vai kuru personiskā atkarība var būt izmantota šāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanai;
- ja esat tādas personas tuvs radnieks, kuras nāve, iespējams, iestājusies noziedzīga nodarījuma rezultātā, vai arī esat šādas personas radnieks un nodarījuma liecinieks;
- teroristu nodarījumos cietušie;
- tipiska tiešsaistes naida noziegumā cietušie. Tas ietver pastāvīgu vajāšanu, ilgstošu aizskaršanu, izmantojot telekomunikācijas vai datorsistēmu ("kiberiebiedēšana"), un kūdīšanu. Tas ietver arī tādu noziedzīgus nodarījumus kā neslavas celšana, apsūdzība par noziedzīgu darbību, kurai iestāties noilgums, apvainošana un apmelošana, ja pastāv norādes par to, ka nodarījums ir izdarīts, izmantojot telekomunikācijas vai datorsistēmu;
- nepilngadīgie, kuri bijuši liecinieki vardarbībai viņu sociālajā lokā (vardarbība ģimenē, vardarbība pret bērniem).

Atbalsts cietušajiem ir vajadzīgs, lai aizsargātu cietušo tiesības, un tas ir jānodrošina cietušo atbalsta iestādei.

Psihosociālā palīdzība ietver cietušā sagatavošanu kriminālprocesam un ar to saistītajam emocionālajam slogam, kā arī viņa pavadīšanu uz iztaujāšanu liecinieka statusā, tiesiskās palīdzības un juridisku konsultāciju sniegšanu un cietušā juridisko pārstāvību kriminālprocesā, ko veic advokāts (*StPO* 66.b pants). Personām, kuru dzimumneaizskaramība var būt aizskarta un kuras jaunākas par 14 gadiem, psihosociālo atbalstu sniedz jebkurā gadījumā pat bez tā pieprasīšanas.

Federālais tieslietu ministrs ir pilnvarots pēc juridisko prasību pārbaudes slēgt līgumu ar atbilstīgām, vispāratzītām iestādēm par atbalsta sniegšanu pirmajā rindkopā minētajām personām (*StPO* 66.b panta 3. punkta pirmā teikuma pirmā daļa). Federālā Tieslietu ministrija ir noslēgusi līgumus ar daudzām atbilstīgām un vispāratzītām iestādēm par psihosociālās un/vai tiesiskās palīdzības sniegšanu, un daudzas no tām, piemēram, bērnu aizsardzības centri, vardarbības novēršanas centri un intervences centri, specializējas darbā ar bērniem.

Lapa atjaunināta: 26/07/2024

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.